

Motion till riksdagen 2024/25:3424

av Åsa Westlund m.fl. (S)

med anledning av prop. 2024/25:160 Skolor mot brott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att man i fråga om rektors skyldighet att anmäla brott i enlighet med förslag i SOU 2024:17 ska ta större hänsyn till barnets ålder och brottets allvar, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att öka lärares och rektorers trygghet och säkerhet och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ikraftträdande och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I juni 2022 tillsatte den socialdemokratiska regeringen en utredning med uppdrag att föreslå åtgärder för att förbättra säkerheten i skolväsendet. Utredningen tillsattes efter flera fall av våldsamma skolattacker under 2021 och 2022, däribland den dödliga skolattacken på Malmö latinskola där två lärare miste livet. I februari i år genomfördes den värsta skolattacken i svensk historia när en ensam gärningsman sköt ihjäl tio elever och lärare på Risbergsskolan i Örebro. Vi ser också en utveckling där kriminella gäng använder skolan som rekryteringsbas och där vi sett flera fall där ungdomar tagit med sig skjutvapen till skolan.

Sammantaget har vi sett en utveckling i Sverige med allt grövre våld i allt lägre åldrar. Säkerheten på skolor måste förbättras och nyrekryteringen till gängen brytas. Dödligt våld i skolmiljö är dessvärre en företeelse som vi nu behöver förbereda oss för och försöka förhindra.

Vi välkomnar därför att regeringen går vidare med förslagen i utredningen Skolor mot brott (SOU 2024:17). Skolor behöver få tydligare uppdrag att arbeta för ökad skolsäkerhet, obehörigas tillträde till skolbyggnader och skolgårdar behöver begränsas,

möjligheten för rektorer att söka igenom skolväskor behöver förtydligas och samarbetet och informationsutbytet mellan polis, skola och socialtjänst behöver förstärkas. Därför ställer vi oss bakom nästan alla delar av regeringens proposition. I fråga om vilka brott som ska polisanmälan delar vi dock utredningens uppfattning om vad som ska anses vara övervägande skäl emot polisanmälan. Därför föreslår vi att riksdagen tillkännager för regeringen att propositionen i denna del bör avvisas och att regeringen i stället snabbt ska återkomma till riksdagen med ett förslag i linje med det utredningen föreslog.

Det är viktigt att ett utökat säkerhetsarbete inte går ut över skolornas pedagogiska uppdrag. En lyckad skolgång är en viktig skyddsfaktor mot att dras in i kriminalitet. Därför beklagar vi de budgetnedskärningar som SD och regeringen tvingat fram i skolan under sin tid vid makten. Och vi ser med oro på att skolans viktiga utbildningsuppdrag kan komma att åsidosättas när mer av resurserna måste gå till att stärka säkerhetsarbetet om inte mer statliga medel tillskjuts.

1 Skyldighet att anmäla brott

I dagsläget finns ingen bred skyldighet i skollagen att anmäla brott, förutom i fall där skolan omhändertagit exempelvis vapen eller narkotika – då måste rektorn anmäla. Regeringen föreslår nu att om det kan misstänkas att ett brott har begåtts av någon som är elev ska rektorn anmäla brottet till Polismyndigheten om inte övervägande skäl talar emot det.

Vi socialdemokrater anser att det är bra att regeringen föreslår att skyldigheten att polisanmäla misstänkta brott som begås i skolan utvidgas. I fråga om vad som ska betraktas som övervägande skäl mot polisanmälan anser vi dock att utredningen har gjort en rimligare avvägning än regeringen.

I fråga om straffmyndiga barn och unga delar vi regeringens bedömningar. När det gäller barn så unga som sex år och uppåt anser vi dock att regeringen brister i sina resonemang. Regeringen har inte i tillräcklig utsträckning tagit hänsyn till forskningsläget vad gäller hur tidiga kontakter med rättsväsendet påverkar risken för framtida kriminalitet. Regeringen har inte heller beaktat risken för att barns respekt för polis och övriga rättssamhället urgröps när polisanmälningar inte leder till några ytterligare åtgärder. Vidare anser vi att regeringen underskattar risken för att polisanmälningar inte kommer att komplettera utan ersätta mer verkningsfulla insatser av skola och socialtjänst.

Sammantaget riskerar regeringens val att gå längre än utredningens förslag vad gäller barn mellan sex år och straffmyndighetsåldern att skapa fler problem än det löser. Det riskerar att belasta polisen i onödan, minska värdet av en polisanmälan och ersätta mer verkningsfulla åtgärder. Det kan dessutom på längre sikt skada barns framtida tilltro till rättsväsendet.

Flera tunga remissinstanser, däribland Sveriges Lärare och Sveriges Skolledare, pekar på att skyldighet att polisanmäla även yngre barn för mindre allvarliga brott riskerar att få negativa konsekvenser för både elever och skolverksamheten. Brottsförebyggandet rådet varnar i sitt remissvar för att rättsliga åtgärder mot barn kan leda till stigmatisering och ökad risk för fortsatt brottslighet, och pekar dessutom på risken för att relationen mellan elev och skola försämras.

2 Stärk säkerheten för skolans personal

Enligt Arbetsmiljöverkets rapport Hot och våld mot lärare, andra yrkesgrupper och elever inom skolväsendet ökade antalet anmälda allvarliga arbetsrelaterade händelser orsakade av hot och våld i skolan med över 150 procent mellan 2013 och 2023 (Arbetsmiljöverket 2024). Förslagen i proposition 2024/25:160 Skolor mot brott innebär ökade befogenheter och ett tydligare ansvar för skolans personal att förhindra och förebygga brott. Det är viktigt att skolans personal i det arbetet får full uppbackning av polis och socialtjänst för att hantera situationer som upplevs hotfulla eller riskerar att leda till våld. Till exempel måste polisen prioritera hot och hat som riktas mot en lärare eller rektor som agerar mot misstänkta brott i skolan. Likaså måste huvudmannen vidta åtgärder för att öka tryggheten och säkerheten för dem som agerar mot brott i skolan. Skolan ska vara en trygg plats för både lärare och elever och skolans personal ska inte ta över arbete som på andra platser i samhället är polisens arbete. Vi anser att Skolverket bör få ett särskilt uppdrag att utvärdera konsekvenser för lärares och rektorers faktiska och upplevda säkerhet i skolan med anledning av de nya förslagen.

3 Ikraftträdande

Regeringen föreslår att ikraftträdandet ska vara den 1 juli. Det är dock inte realistiskt att tro att alla skolor ska ha fullgoda beredskapsplaner på plats några dagar efter att lagen är beslutad. Det är viktigt att beredskapsplaner kommer på plats så snabbt som möjligt, men här borde regeringen ha tagit mer höjd för att ett bra genomförande också kan ta tid.

Åsa Westlund (S)

Linus Sköld (S)

Mats Wiking (S)

Niklas Sigvardsson (S)

Caroline Helmersson Olsson (S)

Rose-Marie Carlsson (S)

Robert Olesen (S)